

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
“ВЕЛИКА БРЕХНЯ”	9
Заборонене слово	12
Контроль за інформацією	17
Радянська “казка бочки”	27
Руками комінтернівців та “корисних ідіотів”	32
Червоні інфлюенсери	39
Присвоєння “голодного” дискурсу	47
СТИРАННЯ ПАМ’ЯТІ.....	55
Сталінські наративи	61
Очима Анрі Барбюса	65
“Непричетний Сталін” у офіційній біографії.....	69
Заперечена реальність.....	79
ОПЕРАЦІЯ “ФАРИСЕЇ”	87
Ювілей, який налякав імперію.....	89
Операція–дискредитація.....	94
1984 рік майже за Орвеллом.....	105
У пошуках українського фашизму.....	113
ПЕРЕБУДОВАНА ІСТОРІЯ ЗЛОЧИНУ	122
Корекція курсу.....	125
Обережне визнання	131
Погляд із Києва.....	137
Голод і “відокремлений” Сталін	146
У КРАЇНІ СФАЛЬСИФІКОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	155
Наративні рамки.....	156
Офіційний наратив	162
Неофіційний наратив.....	179
“Нормалізація” Голодомору.....	191
З ХВОРОЇ ГОЛОВИ НА ЗДОРОВУ	197
Ар’єргардні бої комуністів.....	200
Проти Закону.....	210
Приглушення теми	221
“Карнавалізація” жалоби	238
“Невинні заперечення”	247
ПІСЛЯМОВА	256

ПЕРЕДМОВА

Відомий американський дослідник історії Голодомору Джеймс Мейс (*James Mace*, 1952–2004) вдався до яскравого унаочнення відносності суспільно-історичного досвіду, зауваживши, що у тому випадку, якби режим Третього рейху не був знищений навесні 1945 р., заперечення Голокосту стало б такою самою інтегральною частиною нацистської пропаганди, як і комуністичне заперечення Голодомору:

“Що б ми знали про Голокост, якби Гітлер виграв Другу світову війну? Зрозуміло, ми не можемо говорити з абсолютною впевненістю про те, що могло б статися, якщо воно все ж таки не сталося, але можемо побудувати деякі припущення, які б ґрунтувалися на аналогічних випадках, що були в реальності. Імовірно, «остаточне вирішення єврейського питання» для більшості людей виявилось б прикритим фіговим листком слів «переселення на Схід», і Голокост не більшою мірою був би частиною суспільної свідомості у ХХ столітті, ніж був нею український Голодомор 1932–1933 рр., коли існував СРСР”.

Дж. Мейс, звісно ж, мав рацію: заперечення Голодомору почалося вже під час його здійснення й не припинялося аж до самого розпаду СРСР. Першими, хто заперечував Голодомор, стали самі його організатори та виконавці – більшовицькі лідери СРСР. Комуністичний режим Радянського Союзу вперто й послідовно відмовлявся визнавати факт голоду 1932–1933 рр. в Україні й намагався приховати його катастрофічні демографічні наслідки. Для виконання цього завдання було задіяно не лише пропагандистський апарат та спецслужби, але й діячів

культури, освітян та науковців. Суттєвий внесок у замовчування, а згодом і заперечення Голодомору, зробили західні інтелектуали та журналісти, що належали до прихильників лівих або ліберальних ідей.

Британський історик Роберт Конквест (*Robert Conquest*, 1917–2015) назвав інформаційну політику СРСР щодо Голодомору 1932–1933 рр. в Україні “великою брехнею”. За його словами, операція, яку здійснили радянські комуністи, була безпрецедентною: на очах у цілого світу їм вдалося знищити мільйони українців, утримавши цей злочин у таємниці:

“На перший погляд це може здатися справою неможливою. Величезна кількість правдивих свідчень дійшла до Західної Європи та Америки, деякі з них були зроблені безпосередніми очевидцями із Заходу (не допускати іноземців у райони, охоплені голодом, виявилось неможливим, принаймні в 1932 році).

Але Сталін досконало розумів можливості того, що Гітлер схвально називав «Великою брехнею». Він знав, що навіть якщо істина лежить на поверхні, брехуну нема чого здаватися. Він усвідомив: безапеляційне заперечення, з одного боку, і крапля позитивної фальші в інформаційному морі, з іншого, – цього вистачить, щоб напустити туману необізнаній західній публіці та прищепити сталінську версію тим, котрі самі хочуть бути обдуреними. Цю технологію маніпулювання світовою громадською думкою вперше по-серйозному й було випробувано в період голодомору, а далі пішло-поїхало: кампанія з приводу московських процесів 1936–1938 років, заперечення факту існування мережі таборів, де експлуатували примусову працю в’язнів і т.д.”

Як справедливо зауважив Р. Конквест, автором концепції “великої брехні” був творець німецького нацизму Адольф

Гітлер (*Adolf Hitler*, 1889–1945). У своїй книзі “Майн кампф” ще у середині 1920-х рр. майбутній канцлер Третього рейху цинічно писав, що найпростіше обдурити людей, вигадуючи брехню гігантських масштабів. За словами А. Гітлера, у відверту брехню більшість людей вірить не стільки через відсутність критичного мислення, як через схильність уважати, що ніхто не відважиться спотворювати дійсність аж так нестримно й нахабно. А. Гітлер наполягав:

“... чим жахливіше збрешеш, тим швидше тобі повірять. Пересічні люди швидше вірять великій брехні, аніж малій. Це відповідає їхній примітивній душі. Вони знають, що у малому вони й самі здатні збрехати, але вже дуже сильно збрехати, вони, швидше за все, посоромляться. Велика брехня просто не прийде їм до голови. Ось чому маса не може собі уявити, щоб й інші були здатні на цілковито жахливу брехню, на зовсім вже безсовісне перекручення фактів. Й навіть коли їм пояснять, що йдеться про брехню велетенського масштабу, вони й далі продовжуватимуть сумніватися й схильні будуть уважати, що, ймовірно, все ж тут є якась частка істини. Ось чому віртуози брехні й цілі партії, збудовані виключно на брехні, завжди застосовують саме цей метод. Брехуни прекрасно знають цю властивість мас. Збреши якомога сильніше – та щось від твоєї брехні й лишиться”.

На переконання очільника нацистського режиму, для того, аби “велика брехня” запрацювала, її потрібно повторити незліченну кількість разів у різній формі за допомогою всіх доступних методів поширення інформації. Другою умовою того, щоб люди піддалися “великій брехні”, є психологічна мотивація аудиторії повірити в неї. Цю мотивацію можна навіювати та стимулювати спеціальними методами. Саме так Кремль

і поширював “велику брехню” про Голодомор упродовж усього свого існування.

Немає найменших сумнівів у тому, що використання обману та фальсифікацій з метою маніпулювання суспільною думкою були одними із головних характерних прикмет комуністичного режиму СРСР. Радянські пропагандисти вільно поводитися із фактами й часто-густо заперечували цілком очевидні речі. За словами відомого французького історика та інтелектуала Алена Безансона (*Alain Besançon*, нар. 1932), в Радянському Союзі існувала ціла верства, яка “спеціалізувалася у фальшивому продукуванні фальшивих журналістів, фальшивих істориків, фальшивої літератури, фальшивого мистецтва”, які лише прикидалися, що відображають реальну дійсність. Радянська влада тільки в рідкісних випадках визнавала вчинені у минулому помилки й майже ніколи не каялася за свої злочини. Проте, навіть у ті періоди, які багато хто схильний був сприймати як час лібералізації більшовицького режиму, заперечення Голодомору залишалося непорушною константою комуністичної політики Кремля. Варто звернути увагу, що після того, як у лютому 1956 р. на XX з’їзді КПРС генеральний секретар радянської компартії Микита Хрущов (*Никита Хрущов*, 1894–1971) виступив із розвінчанням культу особи Й. Сталіна та викриттям частини його злочинів, голод 1932–1933 рр. не став у Радянському Союзі предметом публічного обговорення. Чітко визначивши рамки допустимої критики сталінізму, радянський лідер дав зрозуміти, що про Голодомор 1932–1933 рр. в Україні говорити не можна, бо його й не було.

Лише наприкінці 1980-х рр. під тиском змін у внутрішньополітичній та міжнародній ситуації, комуністам довелося визнати голод у 1932–1933 рр. в Україні. Але як офіційне пояснення тих подій влада одразу ж запропонувала версію, яка знімала із Кремля відповідальність за багатомільйонні людські